

Angst voor vertraging

STUDIEPUNTMOBILITEIT IN UTRECHT

De jeugd heeft de toekomst, of het nu crisis is of niet. Studenten lopen echter tegen bezuinigingen op hoger onderwijs aan. Dit heeft invloed op hun bereidheid een deel van hun studie in het buitenland te volgen, en daarmee mogelijk ook op Nederlands ambities op het gebied van de kenniseconomie.

Jan-Willem Kosten & Maggi Leung

International Development Studies, Universiteit Utrecht

Het onderwijssysteem in Nederland verschaft veel jongeren de mogelijkheid zich te ontplooiën. De bachelor-masterstructuur schept ruimte om een of meer vakken te volgen aan andere onderwijsinstellingen – ook in het buitenland. Naast deze internationale ‘studiepuntmobiliteit’ is er de ‘diplomamobiliteit’, waarbij studenten een volledige studie in het buitenland volgen.

Om de uitwisseling van studenten te bevorderen, zijn op Europees niveau diverse overeenkomsten gesloten, waarvan het Verdrag van Bologna het bekendst is. Een belangrijk doel is het Europese hoger onderwijs aantrekkelijk en competitief te maken, bijvoorbeeld door een uniform systeem van studiepunten, ook wel ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System). Het animo

is groot (kader), maar bezuinigingen lijken de uitwisseling tegen te werken.

In 2010 deden we onderzoek naar studiepuntmobiliteit onder 205 studenten op verschillende plekken binnen de Universiteit Utrecht. Het overgrote deel volgde daar zijn studie, terwijl een ander deel afkomstig was van andere universiteiten en hogescholen. De vragenlijst is gebaseerd op een landelijk onderzoek van Jansen e.a. in 2005. Dit stelt ons in staat de uitkomsten te vergelijken en eventuele trends te ontdekken – ook in het licht van de bezuinigingen.

FACULTEIT DOET ERTOE

Van de 205 deelnemers aan de enquête in 2010 geeft 40% aan niet naar het buitenland te willen voor studie, 39% staat ervoor open, maar heeft nog geen concrete plannen, 11% is bezig met concrete plannen en 10% is al eens naar het buitenland geweest.

Studenten van de faculteit Bètawetenschappen en de faculteit Sociale wetenschappen staan het vaakst afwijzend tegenover studeren in het buitenland. Op de faculteit Recht, Economie en Bestuur en Organisationswetenschappen staat studenten er vaker welwillend tegenover en op de faculteit Geowetenschappen is het grootste aandeel al voor de studie in het buitenland geweest. Dat heeft ongetwijfeld te maken met de aandacht op de faculteit voor het volgen van vakken in het buitenland. De studie Bestuur en Organisationswetenschappen (faculteit REBO) heeft een internationale agenda. Ook binnen Geowetenschappen wordt studeren in het buitenland aangemoedigd.

Hoe ouder ze zijn, des te minder studenten ervoor voelen vakken in het buitenland te volgen, zo blijkt uit het onderzoek.

IN- EN UITGAAND VERKEER

In het academische jaar 2009-2010 studeerden naar schatting 76.000 buitenlandse studenten aan Nederlandse instellingen voor hoger onderwijs op een totale populatie van bijna 602.000, aldus cijfers van het Nuffic. Het merendeel (50.850) betrof diplomamobiliteit. De overige 25.150 studenten waren in Nederland in het

kader van studiepuntmobiliteit. De inkomende diplomamobiliteit neemt toe.

Omgekeerd studeerden in het academisch jaar 2008-2009 naar schatting 46.300 Nederlanders in het buitenland. Het merendeel volgde een of meer vakken; 18.100 studenten gingen voor een diploma naar het buitenland. De uitgaande diplo-

mobiliteit neemt toe, terwijl de uitgaande studiepuntmobiliteit op hetzelfde niveau blijft: van degenen die afstudeerden had de afgelopen jaren telkens ongeveer 22% een deel van de studie in het buitenland gedaan.

Op de fiets naar college of in het buitenland vakken volgen? De studiepuntmobiteit staat onder druk wegens bezuinigingen.

En omgekeerd geldt: de groep jongere studenten staat het meest welwillend tegenover een periode in het buitenland; weinigen wijzen het af. Eenzelfde patroon is zichtbaar als we kijken naar het aantal behaalde studiepunten. Hoe hoger het aantal punten, des te minder studenten ervoor voelen een periode in het buitenland door te brengen. Studenten met 61 tot 120 studiepunten hebben het vaakst concrete plannen om naar het buitenland te gaan. Tijdens het tweede jaar is men daar het drukst mee. Voorlichting over studeren in het buitenland is dus vooral nuttig in de eerste jaren van de studiercarrière, wanneer studenten het nog het meest als een optie overwegen en het studieprogramma nog redelijk open ligt.

DOELGERICHTE KEUS

Bij 95% van de studenten die een verblijf in het buitenland overwegen, concreet plannen of hebben afgerond, spelen verbreding van de horizon, zelfontplooiing, nieuwsgierigheid en ervaringen opdoen in het buitenland een rol. Dit strookt met uitkomsten uit de studie in 2005. Andere argumenten zijn vaardigheden aanleren (genoemd door 85%) en de extra waarde van een buitenlandse ervaring (genoemd door 86%). De mogelijkheid om te specialiseren (nu 55%, in 2005 41%) en de specifieke studie in het buitenland (nu 40%, in 2005 26%) lijken een grotere rol te zijn gaan spelen. Dit duidt op een bewustere en doelgerichte keuze.

STUDIEVERTRAGING VOORKOMEN

Belemmeringen om vakken in het buitenland te volgen, zijn studieovertraging (nu genoemd door 62%, in 2005 door 40% van de studenten) en gebrek aan financieringsmogelijkheden (in beide peiljaren 60%). Studieovertraging was in 2005 iets minder een onderwerp van zorg. In 2010 is er meer onzekerheid over de toe-

komst van het studeren. Met een mogelijke langstudeerdersboete is studieovertraging nog duurder. Het gebrek aan financieringsmogelijkheden speelt zowel in 2005 als in 2010.

Andere drempels genoemd in 2010 zijn het verlies van sociale contacten in Nederland (54%), het onderwijsbeleid van de overheid (50%) en onvoldoende noodzaak om elders te studeren (52%). Deze drie onderwerpen zijn in de studie van 2005 niet gemeten.

NOG MEER BEZUINIGEN

Het onderzoek onder Utrechtse studenten suggereert dat bezuinigingen invloed hebben op de bereidheid om een deel van de studie in het buitenland te volgen. Als de basisbeurs in de toekomst wordt vervangen door een sociaal leenstelsel, is het de vraag of studenten nog vakken willen volgen in het buitenland, want dat kost meestal meer dan studeren in Nederland. Daarnaast maakt een sociaal leenstelsel een eventuele uitloop van studietijd problematischer. Bezuinigingsmaatregelen kunnen er ook toe leiden dat studenten juist besluiten in andere landen te studeren omdat het onderwijs daar goedkoper en aantrekkelijker is – de diplomamobiteit kan dus toenemen. Beide gevolgen achten wij tegenstrijdig met het streven van de overheid om een kenniseconomie te blijven in een globaliserende wereld.

Tot nu toe lijken de ontwikkelingen internationale studenten in Nederland weinig uit te maken. De afgelopen jaren is de inkomende diplomamobiteit gestaag gegroeid. Maar wanneer de kwaliteit van het onderwijs en onderzoek door bezuinigingen afneemt, zal de stroom binnenkomende studenten vermoedelijk afnemen en dan is het ideaal van de kenniseconomie verder van huis dan ooit. •

BRONNEN OP WWW.GEOGRAFIE.NL